

Stockholms
stad

Riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Beslutad: 2026-04-23

Innehåll

Skarpnäcks stadsdelsnämnds riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP)	2
Inledning	2
<i>Välja samarbetsform.....</i>	<i>3</i>
<i>Generella villkor för verksamhet inom partnerskap</i>	<i>4</i>
<i>Är det en idéburen aktör?</i>	<i>5</i>
<i>Stadens värdegrund och demokrativillkor</i>	<i>5</i>
<i>Förenligt med gällande rätt</i>	<i>6</i>
<i>Kommunallagen.....</i>	<i>6</i>
<i>Upphandlingslagstiftningen</i>	<i>6</i>
<i>EU:s statsstödsregler</i>	<i>7</i>
<i>Beslut om att utreda förutsättningarna för IOP</i>	<i>7</i>
<i>Överenskommelse.....</i>	<i>7</i>
<i>Juridiskt stöd.....</i>	<i>8</i>
<i>Uppföljning, utvärdering och avslut av IOP</i>	<i>8</i>

Skarpnäcks stadsdelsnämnds riktlinjer för idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Inledning

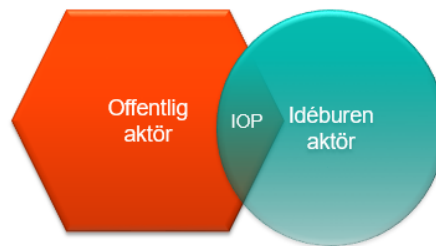
Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en samverkansform som bygger på samverkan mellan det offentliga och idéburna. Idéburna aktörer utgör ett viktigt komplement till stadens egna välfärdsverksamheter. Genom engagemang i olika samhällsfrågor erbjuder flera aktörer platser, tjänster och aktiviteter av stort värde för invånare. Idéburna aktörer kan genom förankring i lokalsamhället och närhet till målgruppernas perspektiv bidra till lösningar på komplexa samhällsutmaningar. Hemlöshet, kriminalitet, missbruk, långvarig arbetslöshet, integration, social isolering, jämställdhet, miljö och klimat är alla exempel på komplexa frågor där en lyckad samverkan mellan idéburna aktörer och staden kan bidra till framsteg.

I maj 2023 antog kommunfullmäktige stadens nya riktlinjer och tillhörande tillämpningsanvisningar för idéburet offentligt partnerskap, IOP, (KS 2022/1171). Riktlinjerna förtydligar samverkansmodellen IOP, under vilka juridiska förutsättningar IOP kan ingås samt vilka kontroller nämnden ska göra.

Dessa riktlinjer, som baserar sig på stadens gemensamma riktlinjer för IOP syftar till att stödja nämnden vid ingående av idéburna offentliga partnerskap. Som komplement till riktlinjerna har förvaltningen tagit fram lokala tillämpningsanvisningar till stöd i handläggningen.

Definition av idéburet offentligt partnerskap

Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en överenskommelse om samverkan mellan offentlig och idéburen sektor i syfte att uppnå ett allmännyttigt samhälleligt mål. IOP syftar till att möjliggöra problemlösningar på olika samhällsutmaningar genom att ta vara på kompetenser och erfarenheter från både offentlig och ideell sektor. Stadens IOP ska bygga på ett ömsesidigt intresse av samverkan. Partnerskapet bygger på insikten om att det behövs flera perspektiv och flera olika typer av resurser för att lösa vissa komplexa samhällsutmaningar.

Figur 1. Illustration över hur två olika typer av organisationer förenas genom ett IOP för att lösa en komplex samhällsutmaning.

IOP är ett samarbete som bygger på tillit och gemensamt samverkansbehov. Partnerskapet ska ha en gemensam värdegrund och parterna ska ha positiva förväntningar på varandra. Ett jämlikt partnerskap utmärks av att det sker ett gemensamt arbete kring initiativ, dialog, resursfördelning och att det präglas av ömsesidig respekt, delad kunskap och medverkan i beslut.

Partnerskapen innebär att båda parter bidrar med resurser för att uppnå positiv utveckling inom en komplex samhällsutmaning. Detta bidrag kan se ut på olika sätt. Det behöver inte vara fråga om ekonomiska medel utan kan exempelvis bestå av att den offentliga eller idéburna parten bidrar med erfarenhet, personal med särskild kompetens eller att någon av parterna bidrar med lokaler eller administrativa resurser.

Välja samarbetsform

När nämnden avser inleda samarbete i välfärdsfrågor med en idéburen aktör ska förvaltningen undersöka vilken form för samarbete som lämpar sig bäst.

Följande är utmärkande för ett IOP inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet:

1. Partnerskapet är ett samarbete mellan en eller flera offentliga aktörer och en eller flera idéburna aktörer i välfärden.
2. Partnerskapet syftar till att uppnå ett gemensamt allmännyttigt mål.
3. Såväl den offentliga som den idéburna aktören bidrar med resurser.

Ett IOP ska bygga på ett ömsesidigt intresse av samverkan. Initiativ till partnerskap kan tas av en idéburen aktör eller av förvaltningen. Partnerskapet bygger på insikten om att det behövs flera perspektiv och flera olika typer av resurser för att lösa vissa komplexa samhällsutmaningar.

Komplexa samhällsutmaningar

En komplex samhällsutmaning är ett identifierat problemområde som berör flera olika aktörer och som inte enbart kan lösas av en part. Komplexa samhällsutmaningar kan vara stor arbetslöshet, klimateffekter, hög brottslighet m.m. ¹ Komplexa samhällsutmaningar kännetecknas av att exempelvis en kommun inte ensamt kan styra utvecklingen i önskvärd riktning. För att åstadkomma framsteg krävs samverkan med relevanta aktörer.

Komplexa samhällsutmaningar som hanteras inom ramen för Skarpnäcks stadsdelsnämnds arbete med IOP ska ha ett lokalt perspektiv samt ha betydelse för stockholmarnas levnadsvillkor inom stadsdelsområdet. Samhällsutmaningen ska vara aktuell för Skarpnäcks stadsdelsnämnd och vara möjlig att verifiera genom olika typer av underlag så som statistik och undersökningar.

I nämndens arbete med IOP ska identifieringen av de komplexa samhällsutmaningarna utgå från samt ha en tydlig koppling till nämndens ansvarsområden och mål.

Generella villkor för verksamhet inom partnerskap

Följande villkor ska uppfyllas av den verksamhet som bedrivs inom ramen för stadsdelsnämndens IOP:

- Verksamheten har en tydlig koppling till något av nämndens ansvarsområden
- Verksamheten som bedrivs är öppen och tillgänglig för alla inom målgruppen
- Partnerskapet fyller ett behov av en samverkan mellan nämndens verksamheter och den idéburna verksamheten
- Verksamheten som bedrivs avser frågor där det inte redan finns färdiga lösningar
- Båda parter har förutsättningar och resurser för ett långsiktigt samarbete
- Verksamheten bedrivs kostnadseffektivt och med respektfull hantering av de offentliga medlen som möjliggör verksamheten

Förvaltningen ansvarar för att undersöka om ett eventuellt samarbete med en idéburen aktör kan och bör utformas som ett IOP. I det arbetet beaktar förvaltningen uppgifter om aktören, dess organisation, behov av föreslagen verksamhetsidé med mera. Resultatet av den undersökningen kan visa att andra samarbetsformer passar bättre.

¹ SKR (2020) *Att hantera komplexa samhällsutmaningar. Organisera, styra och leda i samverkan.*

Är det en idéburen aktör?

Om nämnden överväger att ingå ett IOP behöver det undersökas om den potentiella samarbetspartnern är en idéburen aktör. En idéburen aktör definieras som en juridisk person som uteslutande har ett allmännyttigt syfte som är angivet i stadgar, bolagsordning, urkund eller motsvarande handling.

Idéburna organisationer har sedan 2023 möjlighet att registrera sig i ett särskilt register för idéburna organisationer inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet². En kontroll ska ske i detta register för att se om den idéburna organisationen förekommer, i de fall de finns i registret behöver det inte kontrolleras ytterligare huruvida det är en idéburen aktör eller ej.

Det är frivilligt att registrera sig som en idéburen aktör i nämnda register. Det innebär att den potentiella samarbetspartnern kan vara en idéburen aktör trots att den inte är registrerad.

Om nämnden vill ingå IOP med en aktör som inte finns i registret behöver aktören undersökas mer noggrant. Kontrollerna behöver visa att följande kriterier är uppfyllda:

- Organisationen är en juridisk person.
- Organisationen är inte direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region.
- Organisationen har ett syfte som är oegennyttigt.
- Organisationen bedriver eller har för avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet.
- Organisationen gör inte några värdeöverföringar till annan än idéburna aktörer eller till forskning.

Stadens värdegrund och demokrativillkor

När det konstaterats att den potentiella samarbetspartnern är en idéburen aktör behöver kontroller även genomföras som visar att organisationen bedrivs på ett sätt som är överensstämmande med stadens värdegrund, arbete för demokrati, icke-diskriminering, jämställdhet, jämlikhet och mänskliga rättigheter samt uppfyller stadens demokrativillkor.

Demokrativillkoret konkretiseras i föreliggande riktlinjer genom att stöd inte ska lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare:

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter

2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket

Det huvudsakliga syftet med demokrativillkoret är att förhindra att offentliga medel tilldelas aktörer vars verksamheter inte är förenliga med samhällets grundläggande värderingar såsom de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter.

Förenligt med gällande rätt

Innan nämnden ingår ett IOP behöver förvaltningen kontrollera att partnerskapet är förenligt med gällande rätt. Det handlar framförallt om följande regelverk:

- Kommunallagen
- Upphandlingslagstiftningen
- EU:s statsstödsregler

Kommunallagen

Att ett IOP är förenligt med kommunallagens bestämmelser menas framför allt att partnerskapets verksamhet ligger inom den kommunala kompetensen. De faktorer som ur ett IOP-perspektiv är av störst intresse här är huruvida verksamheten är förenlig med lokaliseringsprincipen samt är av allmänt intresse.

Lokaliseringsprincipen innebär att verksamheten som huvudregel ska ligga inom kommunens geografiska gränser, eller åtminstone komma kommunmedlemmarna till godo. Vad som är en angelägenhet av allmänt intresse är svårare att bedöma, varför man bör ta hjälp av juridisk expertis vid bedömningen.

Eftersom det ska handla om ett allmänt intresse får partnerskapet inte innebära ett stöd till enskilda. Det finns också ett generellt förbud i kommunallagen mot att lämna individuellt riktat stöd till enskilda näringsidkare. Stöd till enskilda näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl.

Upphandlingslagstiftningen

Ett IOP får inte innebära en tilldelning av ett offentligt kontrakt enligt upphandlingslagstiftningen. Är omständigheterna sådana att det är fråga om att en myndighet köper en tjänst genom tilldelning av ett offentligt kontrakt så är det inte ett IOP. I ett sådant fall ska upphandlingsregelverket tillämpas.

EU:s statsstödsregler

EU:s statsstödsregler³ ska följas av alla företrädare för medlemsstaten. Med statligt stöd avses även kommunalt stöd. Att ge statsstöd är som huvudregel otillåtet. Det finns dock möjligheter att samverka genom IOP utan att det står i strid med statsstödsreglerna. Bedömningen måste alltid göras utifrån dessa.

Beslut om att utreda förutsättningarna för IOP

Utredningen av förutsättningarna att inleda IOP genomförs av förvaltningen i dialog med den idéburna aktören. Utredningen sker i ett antal steg med hjälp av framtagna mallar och stödmaterial för att säkerställa god kvalitet och likabehandling, enligt framtagna lokala tillämpningsanvisningar.

Vid initiativ till nytt eller förlängning av befintligt IOP beslutar stadsdelsdirektören, utifrån förvaltningens övervägande, om den idéburna parten och den föreslagna samverkansidén är lämpliga för en överenskommelse om IOP eller om annan samverkansform är att föredra. Övervägandet är framtaget av förvaltningen i dialog med den idéburna aktören. Stadsdelsdirektör beslutar om process för att nå en överenskommelse om att inleda IOP ska påbörjas.

Att ett beslut om att fortsätta utreda förutsättningarna för IOP eller inte fattas relativt tidigt syftar till att göra processen effektiv och ändamålsenlig. Om förutsättningarna inte bedöms föreligga för ett IOP kan det istället bli fråga om andra former för samverkan eller stöd.

Överenskommelse

Om förutsättningar finns för att ingå ett IOP kan en process för framtagande av överenskommelse påbörjas tillsammans med övriga parter i partnerskapet.

Till skillnad från en offentlig upphandling har överenskommelsen inte formen av ett kommersiellt avtal med t.ex. detaljreglering och sanktioner eftersom IOP är en samverkansform som bygger på tillit och med syftet att uppnå ett visst samhällligt mål. För vissa typer av partnerskap kan dock statsstödsregelverket kräva en mer detaljerad reglering.

³ Statsstöd är när det offentliga, såsom staten, kommuner eller regioner stödjer en viss verksamhet med offentliga medel på ett sätt som ger mottagaren en fördel gentemot andra aktörer på marknaden. Det finns EU-regler för detta och det krävs normalt sett godkännande från EU-kommissionen innan stöd får lämnas för att undvika snedvridning av konkurrensen på EU:s inre marknad.

För att en överenskommelse ska kunna upprättas mellan organisationen och nämnden behöver parterna komma fram till en gemensam målbild, värdegrund och syfte med överenskommelsen. Därefter ska en ekonomisk plan för de gemensamma åtagandena tas fram.

Om någon av parterna inte uppfyller sin del av överenskommelsen kan det bli tal om uppsägning för vidare samverkan och återbetalningsskyldighet, om till exempel medel inte använts till avsedda ändamål.

Juridiskt stöd

Jurist bör alltid biträda när de juridiska förutsättningarna för att ingå i ett IOP ska bedömas. Stadens juridiska avdelning vid stadsledningskontoret kan bistå vid denna typ av bedömningar.

Uppföljning, utvärdering och avslut av IOP

Processen för uppföljning och utvärdering av partnerskapen skiljer sig åt beroende på om partnerskapet befinner sig i början, mitten eller slutet av överenskommelsens tidsperiod.

Ett IOP pågår under den tidsperiod som framgår i överenskommelsen, vilken i normalfallet löper i två år. Överenskommelsen ska ha ett start- och slutdatum.

En omförhandling av ett IOP kan vara aktuell om samhällsutmaningen kvarstår, om samverkan mellan förvaltningen och den idéburna parten har visat sig vara ändamålsenlig och om den samverkande idéburna parten har fortsatta förutsättningar och resurser att samverka. En slutrapport tas fram med förslag till beslut till stadsdelsnämnden att omförhandla IOP eller att inleda en ny tidsperiod.

Om slutrapporten visar att en omförhandling skulle innebära väsentliga förändringar av partnerskapets verksamhet och innehåll ska processen för att inleda IOP tillämpas, det vill säga möten ska hållas där mål, tidsram och finansiering utarbetas gemensamt av båda parter. Slutrapporten och överenskommelse ska beslutas av stadsdelsnämnden.

Ett IOP avslutas alltid vid överenskommelsens utgång men kan omförhandlas till en ny överenskommelse eller tidsperiod. Partnerskap kan även i vissa fall avslutas innan överenskommelsens formella utgång. Villkoren för detta ska framgå av respektive överenskommelse.